Lieta Nr.C04326407

Nr.SKC-102/2014

S P R I E D U M S

Rīgā 2014.gada 27.maijā

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese referente M.Zāģere

tiesnese I.Garda

tiesnesis N.Salenieks

izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar atbildētājas /Persona A/ kasācijas sūdzību par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2012.gada 1.marta spriedumu /SIA Nosaukums A/ prasībā pret /Persona A/ un /Persona B/ par zaudējumu piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Lietā konstatējami šādi fakti:

- /SIA Nosaukums A/ statūtos, kas reģistrēti 2005.gada 14.aprīlī, noteikts, ka valdes locekles /Persona A/ un /Persona C/ pārstāv sabiedrību tikai kopā. Uzņēmumu reģistrā 2005.gada 21.aprīlī reģistrēta /Persona D/ prokūra ar tiesībām pārstāvēt sabiedrību atsevišķi, tostarp, ar tiesībām atsavināt nekustamo īpašumu.

- Starp /SIA Nosaukums A/ kā pārdevēju un /Persona E/ kā pircēju 2005.gada 19.augustā noslēgts pirkuma līguma priekšlīgums, ar kuru /SIA Nosaukums A/ apņēmās pārdot par 471 000 EUR /Persona E/ jaunizveidoto dzīvokļa īpašumu /Adrese A/ – dzīvojamās telpas Nr./numurs A/ un pie tām piederošās domājamās daļas no kopīpašumā esošās ēkas daļas un zemesgabala un pazemes autostāvvietas. /SIA Nosaukums A/ vārdā minēto līgumu parakstījis prokūrists /Persona D/.

- /SIA Nosaukums A/ dalībnieku kopsapulce 2005.gada 26.augustā nolēma apstiprināt pirkuma līguma priekšlīgumu par dzīvokļa Nr./numurs A/ un autostāvvietu pārdošanu /Persona E/.

- Starp /SIA Nosaukums A/ un /Persona E/ 2006.gada 14.augustānoslēgts minētā nekustamā īpašuma pirkuma līgums.

- Starp /SIA Nosaukums A/, kuras vārdā rīkojās prokūrists /Persona D/, kā rokas naudas ņēmēju un /Persona F/ kā rokas naudas devēju 2006.gada 29.septembrī noslēgts rokas naudas līgums, ar kuru /SIA Nosaukums A/ apņēmās pārdot /Persona F/ dzīvokļa īpašumu /numurs B, adrese A/, un pie tā piederošās domājamās daļas no kopīpašumā esošās ēkas daļas un zemesgabala, kā arī 2/36 domājamās daļas no pazemes autostāvietas par 760 000 EUR**.** Rokas naudas līgumā paredzēts, ka tajā noteikto saistību izpildījuma nodrošinājumam rokas naudas devējs līdz /2006.gada 20.oktobrim/ pārskaita uz rokas naudas ņēmēja kontu bankā rokasnaudu 300 000 EUR un ka nekustamā īpašuma pirkuma līgums tiks noslēgts 2006.gada 25.oktobrī. /Persona F/ rokas naudu samaksājis 2006.gada 19.oktobrī.

- /Persona A/ 2006.gada 17.oktobrī cēlusi tiesā prasību pret /SIA Nosaukums A/ un /Persona E/ par 2006.gada 14.augusta pirkuma līguma atcelšanu pārmērīga zaudējuma dēļ, norādīdama, ka nekustamā īpašuma pārdošanas cena nesasniedz pat pusi no tā patiesās vērtības. Vienlaikus lūgts nodrošināt prasību, ierakstot aizlieguma atzīmi /SIA Nosaukums A/ piederošajam nekustamajam īpašumam. Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 24.oktobra lēmumu Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatu nodalījumā ierakstīta aizlieguma atzīme /SIA Nosaukums A/ piederošajam nekustamajam īpašumam /Adrese A - numurs A/.

- /Persona B/ 2006.gada 17.oktobrī cēlis tiesā prasību pret /SIA Nosaukums A/, lūgdams piedzīt pirkuma maksu Ls 495 476,82 par zemesgabala /Adrese A/, pārdošanu. Starp pusēm 2006.gada 3.novembrī noslēgto un tiesā apstiprināšanai iesniegto izlīgumu /Persona B/ vienpusēji atsaucis. Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas tiesneša 2007.gada 24.janvāra lēmumu lietā Nr. C – 2244/8 nolemts apķīlāt /SIA Nosaukums A/ piederošos un pienākošos naudas līdzekļus un ierakstīt ķīlas tiesības atzīmi sabiedrībai piederošajam nekustamam īpašumam /Adrese A-numurs A/.

- /SIA Nosaukums A/ 2006.gada 25.oktobra valdes sēdē /Persona A/ atteikusies parakstīt dzīvokļa Nr./numurs B/, /Adrese A/, pirkuma līgumu, jo prokūrista noslēgtais darījums ir par summu, kas ir zemāka nekā dzīvokļa tirgus cena.

- Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatu nodaļas tiesnese 2006.gada 3.novembrī, pamatojoties uz /Persona A/ 2006.gada 25.oktobrī iesniegto nostiprinājuma lūgumu par aizlieguma atzīmes ierakstīšanu nekustamajam īpašumam /Adrese A - numurs A/, kā arī lēmumu kriminālprocesā Nr.11410108006 par aresta uzlikšanu, nolēma nostiprinājuma lūgumu par īpašuma tiesību nostiprināšanu /Persona E/ uz dzīvokli /numurs A, Adrese A/, un divām autostāvvietām atstāt bez ievērības.

- Starp /Persona A/, /Persona E/ un /SIA Nosaukums A/ 2006.gada 3.novembrī noslēgts izlīgums /Persona A/ prasības lietā par pirkuma līguma atcelšanu un īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu /Adrese A - numurs A/.

- Ar 2006.gada 4.decembra līgumu, kas noslēgts starp /SIA Nosaukums A/ un /Persona E/, atcelts 2006.gada 6.augusta pirkuma līgums, pusēm vienojoties, ka līdz 2007.gada 19.janvārim sabiedrība pārskaita uz /Persona E/ kontu bankā viņa ieguldījumu (dzīvokļa iekšējā apdare, mēbeļu komplektācija) summu 221 843,62 EUR.

- Izpildot Komerciālās šķīrējtiesas 2006.gada 4.decembra spriedumu lietā Nr.10a/2006 /SIA Nosaukums A/ /2006.gada 11.decembrī/ uz /Persona F/ bankas kontu pārskaitīja 300 000 EUR un šķīrējtiesas procesa izdevumus Ls 2501,60.

- /Persona A/ /2007.gada 29.janvārī/ izlīgumu atsaukusi.

- /SIA Nosaukums A/ 2007.gada 14.martā noslēgusi līgumu par juridiskās palīdzības sniegšanu. Atbilstoši līguma noteikumiem /SIA Nosaukums A/ 2007.gada 22.martā samaksāja advokātam atlīdzību par juridiskās palīdzības saņemšanu lietā 30 000 EUR (Ls 21084,12), t.i., 2,994% no prasības summas. Līgumā paredzēts, ka atlīdzību advokātam ir jāsamaksā pirms strīda izskatīšanas pēc būtības pirmās instances tiesā un advokāts ir tiesīgs saņemt šo atlīdzību gadījumā, ja tiesas lēmums būs labvēlīgs klientam, proti, ja prasība tiks noraidīta, tiesvedība tiks izbeigta sakarā ar izlīgumu starp pusēm vai tiesvedība tiks izbeigta, ja prasītājs atsakās no prasības.

- Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 23.aprīļa lēmumu izbeigta tiesvedība /Persona A/ prasības lietā pret /Persona E/ un /SIA Nosaukums A/ par pirkuma līguma atcelšanu un īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu /Adrese A - numurs A/, kā arī atcelts ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 24.oktobra lēmumu piemērotais prasības nodrošinājums, sakarā ar /Persona A/ atteikšanos no prasības.

- /Persona A/ pildīja /SIA Nosaukums A/ valdes priekšsēdētājas pienākumus līdz 2006.gada 6.novembrim.

[2] /SIA Nosaukums A/ 2007.gada 3.septembrī cēlusi tiesā prasību pret /Persona A/ un /Persona B/ par zaudējumu piedziņu, lūdzot piedzīt solidāri no atbildētājiem zaudējumus Ls 401 783,11, tiesāšanās izdevumus, kā arī noteikt prasītājai tiesības saņemt likumiskos procentus Ls 66,05 dienā līdz sprieduma izpildei.

Prasības pieteikumā norādīts, ka laika posmā no 2006.gada oktobra līdz 2007.gada aprīlim atbildētāju kopīgās un saskaņotās prettiesiskās darbības dēļ prasītājai nodarīti mantiskie zaudējumi Ls 401 783,11 kopsummā, ko veido tiesāšanās izdevumi Ls 21 084,12 civillietā Nr. C04373206, zaudējumi Ls 167 356,19 sakarā ar dzīvokļa Nr./numurs A, Adrese A/, atcelto pirkumu un zaudējumi Ls 213 342,80 sakarā ar rokas naudas piedziņu divkāršā apmērā šķīrējtiesas procesā Nr.10a/2006.

Atbildētāju pret sabiedrību vienlaikus celtās prasības liecina par saskaņotu un apzinātu rīcību, kuras mērķis bija nodarīt sabiedrībai zaudējumus un novest līdz maksātnespējai.

Prasība pamatota ar Komerclikuma 168.panta pirmo un otro daļu, 169.panta pirmo daļu, 172.panta pirmo daļu, Civillikuma 1672., 1779. un 1781.pantu.

[3] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesneša 2007.gada 5.septembra lēmumu prasība nodrošināta, apķīlājot /Persona A/ un /Persona B/ piederošo kustamo mantu un naudas līdzekļus Latvijas Republikas kredītiestādēs par summu, kas nepārsniedz Ls 401 783,11. Noteikts, ka gadījumā, ja kustamas mantas un naudas līdzekļu nepietiek, tad: ierakstīt Jūrmalas pilsētas zemesgrāmatu nodaļas nodalījumā Nr./numurs B/ ķīlas tiesības atzīmi uz /Persona B/ piederošo nekustamo īpašumu /Adrese B/.

[4] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2009.gada 4.septembra spriedumu prasība apmierināta daļēji, no /Persona A/ /SIA Nosaukums A/ labā piedzīti zaudējumi Ls 213 341,60 un tiesāšanās izdevumi Ls 2 708,73, kopā Ls 216 050,33, valsts ienākumos - Ls 26,13, kā arī /SIA Nosaukums A/ noteiktas tiesības par laiku līdz spieduma izpildei saņemt likumiskos 6 % gadā no piedzītās zaudējumu summas. Pārējā daļā prasība noraidīta.

Atcelts ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesneša 2007.gada 5.septembra lēmumu piemērotais prasības nodrošinājums attiecībā uz /Persona B/ piederošās kustamās mantas un naudas līdzekļu apķīlāšanu un ķīlas tiesības atzīmes ierakstīšanu Jūrmalas zemesgrāmatu nodaļas nodalījumā Nr./numurs B/ uz /Persona B/ piederošo nekustamo īpašumu /Adrese B/, un samazinātspiemērotā prasības nodrošinājuma apmērs attiecībā uz /Persona A/ piederošās kustamās mantas un naudas līdzekļu apķīlāšanu Latvijas Republikas kredītiestādēs, nosakot, ka prasības nodrošinājums sniedzas līdz Ls 213 341,60.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[4.1] Nepamatots ir prasījums piedzīt zaudējumus Ls 21 084,12 sakarā ar nepamatotas prasības celšanu sabiedrības apmaksāto tiesāšanās izdevumu apmērā. Strīds par izdevumu atlīdzību, kas radušies, pusei pilnvarojot pārstāvi prasības celšanai tiesā, izšķirams saskaņā ar Civilprocesa likuma normām un Civillikuma 1779.pants nav piemērojams. Tā kā /Persona A/ atteicās no tiesā celtās prasības un līdz ar to izbeigta tiesvedība lietā, neizskatot to pēc būtības, nav pamata piedzīt ar lietas vešanu saistītos izdevumus Ls 21 084.

Nepamatota ir prasība daļā par zaudējumu Ls 167 356,19 piedziņu, kas radušies sakarā ar neizpildīto pirkuma līgumu par dzīvokļa Nr./numurs A/ un autostāvvietām /Adrese A/, pārdošanu.

Atbildētāju rīcība, ceļot prasības tiesā, nav uzskatāma par neattaisnojamu rīcību vai negodprātību, jo šādas tiesības garantē Satversmes 92.pants. To, vai /Persona A/ un /Persona B/ tiesības vai intereses bija aizskartas, tiesa noskaidro, izskatot lietu pēc būtības. Prasības celšana tiesā pati par sevi ir atzīstama par tiesisku darbību un nav saistāma ar zaudējumu nodarīšanu.

Atsakoties no prasības, prasītājam nav jānorāda atteikšanās iemesli. Ja tiesvedība lietā tiek izbeigta, nav iespējams konstatēt prasītāja atteikšanās patiesos iemeslus un vērtēt prasības pamatotību.

Nepamatots ir prasītājas viedoklis, ka piemērotie prasības nodrošinājumi ir nodarījuši zaudējumus prasītājai. Atbilstoši Civilprocesa likuma 143.pantam atbildētājs ir tiesīgs prasīt atlīdzību par zaudējumiem, kas viņam radušies sakarā ar prasības nodrošināšanu, ja pret viņu celtā prasība ir noraidīta. Konkrētajā gadījumā tiesvedība tika izbeigta, neizskatot lietu pēc būtības.

Vēršoties ar iesniegumiem policijā, /Persona A/ ir izmantojusi likumā noteiktās tiesības ziņot par iespējamo noziedzīgo nodarījumu, kas nevar tikt vērtēta kā prettiesiska vai neattaisnojama darbība. Turklāt aresta uzlikšanu

prasītājas kontos esošajiem naudas līdzekļiem kriminālprocesa ietvaros, ir procesa virzītāja kompetencē un aresta uzlikšanas tiesiskumu izvērtē izmeklēšanas tiesnesis.

Prasībā norādītie zaudējumi ir radušies nevis sakarā ar tiesvedības procesiem vai ierosinātajiem kriminālprocesiem, bet atcēlēja līguma izpildes dēļ. Savukārt atcēlējlīgumu, kura izpildes gaitā tika piemēroti sabiedrībai neizdevīgi nokavējuma procenti un līgumsods, sabiedrības vārdā parakstīja sabiedrības valdes locekle /Persona C/.

[4.2] Prasība daļā par zaudējumu Ls 213 342,80 atlīdzību sakarā ar dzīvokļa Nr./numurs B, adrese A/, pārdošanu, ir pamatota un apmierināma. /Persona A/ rīcība, 2006.gada 25.oktobrī atsakoties noslēgt pirkuma līgumu ar /Persona F/, ir nodarījusi zaudējumus /SIA Nosaukums A/ minētās naudas summas apmērā, kas tika samaksāta šķīrējtiesas sprieduma izpildei.

/Persona A/, atsakoties slēgt pirkuma līgumu, nav rīkojusies kā krietns un rūpīgs saimnieks. Kā nepierādīts noraidāms atbildētājas arguments, ka viņa atteikusies slēgt pirkuma līgumu, jo dzīvokļa pirkuma maksa neatbilst tā tirgus vērtībai.

Nepamatota ir atbildētāju atsaukšanās uz dalībnieku sapulces lēmumu, ar kuru nolemts atbrīvot /Persona A/ un /Persona C/ no Komerclikumā paredzētās valdes locekļu atbildības. /SIA Nosaukums A/ dalībnieku sapulcei, lemjot par valdes locekļu atbrīvošanu no atbildības, nebija zināms zaudējumu nodarīšanas fakts un apjoms, jo zaudējumi sabiedrībai tika nodarīti šķīrējtiesas sprieduma izpildes procesā, t.i., pēc dalībnieku sapulces.

[4.3]Tā kā nav iesniegti pierādījumi, kas apstiprinātu, ka /Persona B/ nolūkā panākt, lai valdes locekles /Persona A/ darbības būtu pretējas sabiedrības interesēm rīkojies ļaunticīgi, nepamatota ir prasība par zaudējumu solidāru piedziņu. Līdz ar to prasība daļā pret /Persona B/ ir noraidāma.

[5] Izskatījusi lietu sakarā ar /Persona A/ apelācijas sūdzību par tiesas spriedumu prasības apmierinātajā daļā un /SIA Nosaukums A/ apelācijas sūdzību par tiesas spriedumu daļā, ar kuru prasība noraidīta, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta 2012.gada 1.martā nosprieda prasību apmierināt daļēji, piedzīt no /Persona A/ /SIA Nosaukums A/ labā zaudējumus Ls 213 341,60 un tiesāšanās izdevumus Ls 2708,73, kopā Ls 216 050,33, valsts ienākumos Ls 26,13, kā arī /SIA Nosaukums A/ noteiktas tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt likumiskos 6 %gadā no piedzītās zaudējumu summas, bet pārējā daļā prasību noraidīt.

Atcelts ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesneša 2007.gada 5.septembra lēmumu piemērotais prasības nodrošinājums attiecībā uz /Persona B/ piederošās kustamās mantas un naudas līdzekļu apķīlāšanu un ķīlas tiesības atzīmes ierakstīšanu Jūrmalas zemesgrāmatu nodaļas nodalījumā Nr/numurs B/ uz /Persona B/ piederošo nekustamo īpašumu /Adrese B/.

Spriedumā norādīti šādi argumenti.

[5.1] Pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, līdz ar to tiesa pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai un saskaņā ar Civilprocesa likuma 432.panta piekto daļu atkārtoti tos pašus argumentus nenorāda.

[5.2] Nav pamatota /Persona A/ norāde apelācijas sūdzībā, ka sabiedrībai /2006.gada 25.novembrī/ bija iespēja noslēgt pirkuma līgumu ar /Persona F/, jo prokūrista /Persona D/ prokūras spēkā esamība tika atjaunota /2006.gada 20.oktobrī/.

No lietas materiāliem redzams, ka no 2006.gada 23.oktobra līdz 2006.gada 15.decembrim prokūrists /Persona D/ slimības dēļ nevarēja pildīt savus pienākumus, tostarp noslēgt /dzīvokļa Nr. numurs B, Adrese A/, pirkuma līgumu.

Savukārt sabiedrības valdes 2006.gada 25.oktobra sēdē /Persona A/ atteicās parakstīt dzīvokļa Nr. /numurs B, adrese A/, pirkuma līgumu. Kā nepierādīta noraidāma atbildētājas norāde, ka atteikšanās parakstīt minēto līgumu saistīta ar īpašuma ļoti zemo cenu.

[5.3] Nepamatots ir atbildētājas arguments, ka /SIA Nosaukums A/ nav tiesību vērsties ar šādu prasību pret /Persona A/, jo dalībnieku 2006.gada 3.novembra sapulcē tika nolemts atbrīvot abas valdes locekles no

Komerclikumā paredzētās valdes locekļu atbildības pret sabiedrību.

Komerciālās šķīrējtiesas spriedums, ar kuru nospriests piedzīt no /SIA Nosaukums A/ /Persona F/ labā Ls 213 341,60, pieņemts /2006.gada 4.decembrī/.

Tādējādi sabiedrības dalībnieku sapulcē, lemjot par valdes locekļu atbrīvošanu no atbildības, nebija zināms zaudējumu nodarīšanas fakts un apmērs un nevarēja būt izvērtēta valdes locekles /Persona A/ rīcība.

[5.4] Nepamatots ir /SIA Nosaukums A/ apelācijas sūdzībā izteiktais viedoklis, ka prasītājai ir tiesības uz izdevumu Ls 21 084,12 par sniegtajiem juridiskajiem pakalpojumiem atlīdzināšanu atbilstoši Civillikuma 1770. – 1775.panta normām.

Strīda izspriešanu par izdevumiem, kas saistīti ar civillietas izskatīšanu tiesā, proti, procesuāliem izdevumiem, reglamentē civilprocesuālās normas, un tādējādi, izspriežot šo strīdu, materiālo tiesību normas nav jāpiemēro. Minētais atzinums atbilst Senāta judikatūrā nostiprinātajām atziņām.

[5.5] Nepamatoti ir prasītājas apelācijas sūdzībā izteiktie argumenti, ka atbildētāji, ceļot prasības tiesā un vēršoties ar iesniegumiem policijā, izmantojuši savas tiesības negodprātīgi, nodarot zaudējumus sabiedrībai.

Attiecībā uz šiem zaudējumiem nav saskatāmas atbildētāju prettiesiskas darbības, kā arī cēloniskā sakarība starp atbildētāju rīcību un šo zaudējumu rašanās faktu, kas ir obligāti priekšnoteikumi zaudējumu atlīdzības prasības apmierināšanai.

Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 92. pantu ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Līdz ar to prasības celšana tiesā ir atzīstama par tiesisku darbību. Tāpat nav uzskatāms, ka zaudējumu rašanās iemesls varētu būt atbildētājas /Persona A/ vēršanās ar iesniegumiem policijā, jo atbilstoši Kriminālprocesa likuma 369.panta otrajai daļai ziņas par iespējamā noziedzīga nodarījuma izdarīšanu tiesībsargājošām iestādēm var iesniegt jebkura fiziska persona.

[5.6] Lietā nav iegūti pierādījumi, ka /Persona B/ būtu ietekmējis sabiedrības valdes locekli /Persona A/ darboties pretēji sabiedrības un dalībnieku interesēm. Fakts, ka /Persona A/ pirms lēmuma pieņemšanas ir sazinājusies ar /Persona B/ pats par sevi neliecina, ka atbildētājs ļaunā nolūkā būtu panācis sabiedrībai nelabvēlīgu lēmumu pieņemšanu.Turklāt /Persona B/ šajā laika posmā bija sabiedrības kreditors, kurš ir ieinteresēts saņemt no sabiedrības viņam pienākošos maksājumus, ko apgrūtinātu ļaunprātīga darbošanās pretēji tās interesēm.

Līdz ar to prasība daļā pret /Persona B/ kā nepierādīta ir noraidāma.

[6] Kasācijas sūdzību par apelācijas instances tiesas spriedumu prasības noraidītajā daļā iesniegusi prasītāja /SIA Nosaukums A/ un kasācijas sūdzību par tiesas spriedumu prasības apmierinātajā daļā iesniegusi atbildētāja /Persona A/.

[7] Ar Senāta rīcības sēdes 2013.gada 1.oktobra lēmumu ierosināta kasācijas tiesvedība sakarā ar atbildētājas /Persona A/ kasācijas sūdzību par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2012.gada 15.marta spriedumu daļā, ar kuru prasība apmierināta. Savukārt atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar /SIA Nosaukums A/ kasācijas sūdzību par apelācijas instances tiesas spriedumu prasības noraidītajā daļā. Līdz ar to spriedums šajā daļā stājies likumīgā spēkā.

[8] /Persona A/ kasācijas sūdzībā, atsaucoties uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu un iztulkošanu, kā arī procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, lūgusi atcelt spriedumu prasības apmierinātajā daļā un lietu šajā daļā nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzībā norādīti tālāk minētie motīvi.

[8.1] Tiesa nepamatoti nav piemērojusi Civillikuma 1776.pantu, kuram atbilstoši cietušais nevar prasīt atlīdzību, ja viņš pats varējis zaudējumu novērst, ievērojot pienācīgu rūpību.

No Komerciālās šķīrējtiesas 2006.gada 4.decembra sprieduma redzams, ka uz tiesas sēdi /SIA Nosaukums A/ pārstāvis nebija ieradies un neaizstāvēja sabiedrību pret iespējamiem zaudējumiem. Tāpat /SIA Nosaukums A/ pārstāvis savos paskaidrojumos ir atzinis pret sabiedrību celto prasību. No /SIA Nosaukums A/ prokūrista /Persona D/ liecības pirmās instances tiesas sēdē izriet, ka viņš prasību uzskata par pamatotu. Tādējādi /SIA Nosaukums A/ un tās prokūrists /Persona D/ ir veicinājuši šādu zaudējumu rašanos. Tiesa nepamatoti atstājusi bez ievērības faktu, ka rokas naudas līgumu sabiedrības vārdā noslēdzis prokūrists /Persona D/, nevis atbildētāja /Persona A/.

[8.2] Tiesa nepareizi interpretējusi Komerclikuma 173.panta pirmo dalu.

/SIA Nosaukums A/ dalībnieki 2006.gada 3.novembra sapulcē, konstatējot, ka /Persona A/ un /Persona C/ valdes locekļu pienākumus ir pildījušas godprātīgi, nav nodarījušas sabiedrībai zaudējumus, vienbalsīgi nolēma atbrīvot /Persona A/ un /Persona C/ no Komerclikumā paredzētās valdes locekļu atbildības pret sabiedrību. /Persona A/ atteikusies noslēgt sabiedrības vārdā pirkuma līgumu ar /Persona F/ 2006.gada 25.oktobrī, t.i., pirms 2006.gada 3.novembrī notikušās dalībnieku sapulces. Līdz ar to sabiedrības dalībniecēm bija zināma šāda /Persona A/ rīcība un /SIA Nosaukums A/ vairs nav tiesību celt šādu prasību pret /Persona A/.

Nepareizs ir tiesas secinājums, ka, lemjot par valdes locekļu atbrīvošanu no atbildības, nebija zināms zaudējumu fakts un apjoms, kā arī nevarēja tikt izvērtēta valdes locekles /Persona A/ rīcība zaudējumu norādīšanā, jo tas neatbilst lietā esošajiem pierādījumiem. Atzīstot, ka /Persona A/, 2006.gada 25.oktobrī atsakoties noslēgt pirkuma līgumu, bija zināms, ka atbilstoši Civillikuma 1730.pantam atteikšanās no pirkuma līguma slēgšanas dod tiesības /Persona F/ prasīt rokas naudas piedziņu dubultā apmērā, tiesai bija jānonāk pie secinājuma, ka par šo faktu bija zināms arī otrai valdes loceklei /Persona C/.

Tiesa atstājusi bez ievērības, ka jau /2006.gada 26.oktobrī/ ir uzsākts šķīrējtiesas process. Līdz ar to atbilstoši Civilprocesa likuma 514.panta trešās daļas 4.punktā noteiktajam līdz 2006.gada 26.oktobrim /Persona F/ bija nosūtījis atbildētājai prasības pieteikuma norakstu, kas apstiprina to, ka 2006.gada 3.novembrī, kad notika /SIA Nosaukums A/ dalībnieku sapulce, /Persona A/ un /Persona C/, kā dalībniecēm un vienlaikus arī valdes loceklēm, bija zināms par /Persona F/ celto prasību pret /SIA Nosaukums A/.

[8.3] Apelācijas instances tiesas spriedums tā pārsūdzētajā daļā nav pamatots uz apstākļiem, kas nodibināti ar pierādījumiem lietā, kā arī tiesa nav argumentējusi, kādēļ šie pierādījumi ir noraidīti. Līdz ar to spriedums nav likumīgs un pamatots, kā to prasa Civilprocesa likuma 190.panta otrā daļa.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473.panta pirmajā daļā, Augstākās tiesas Civillietu departaments uzskata, ka spriedums atstājams negrozīts.

[10] Pret /Persona A/ vērsto prasījumu par zaudējumu piedziņu /SIA Nosaukums A/ saistījusi ar apstākli, ka atbildētāja, 2006.gada 25.oktobrī būdama valdes priekšsēdētāja, savus pienākumus nav pildījusi atbilstoši Komerclikuma 169.panta pirmajā daļā noteiktajiem priekšrakstiem, proti, kā krietns un rūpīgs saimnieks, tādējādi radot komercsabiedrībai zaudējumus.

Lai noskaidrotu, vai ir iestājusies valdes (padomes) locekļa atbildība, nepieciešams konstatēt šādus priekšnoteikumus:

1) sabiedrībai nodarītu zaudējumu esamība,

2) amatpersonas rīcību (darbību vai bezdarbību),

3) pastāv cēloniskais sakars starp amatpersonas rīcību un zaudējumiem.

Ja prasītājs ir pierādījis visu iepriekš uzskaitīto apstākļu kopumu, tad valdes (padomes) loceklis var atbrīvoties no atbildības, vienīgi pierādot, ka rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks, respektīvi – nav pieļāvis pat vieglu neuzmanību (*sk. Komerclikuma 169.panta trešās daļas normu*). Tādējādi valdes (padomes) loceklim ir jārīkojas ar

vislielāko rūpību, jo Komerclikuma 169.pants neparedz pienākumu sabiedrībai pierādīt valdes (padomes) locekļa vainu, bet, gluži pretēji, tas noteic šīs amatpersonas vainas prezumpciju. Citiem vārdiem, Komerclikuma 169.panta trešās daļas norma, atkāpjoties no civilprocesa vispārīgā principa attiecībā uz pierādīšanas pienākumu, apstākļu, ka viņš rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks (nav izdarījis tiesību pārkāpumu vai arī notikušajā tiesību pārkāpumā nav vainojams) pierādīšanas nastu pārliek uz valdes (padomes) locekli. Savukārt situācijā, kad valdes loceklis nespēj minēto pierādīt, viņa vaina ir prezumējama. Tiesību doktrīnā, atklājot Komerclikuma 169.panta normu jēgumu, izteikta atziņa, kuras pamatotību Augstākās tiesas Civillietu departamentam nav iemesla apšaubīt, ja valdes locekļa rīcība ir pretēja saprātīgai komerciālās apgrozības praksei un tiek pierādīts, ka sabiedrībai nodarīti zaudējumi, konstatēta amatpersonas rīcība, pastāv cēloņsakars starp amatpersonas rīcību un nodarītajiem zaudējumiem, tad apstāklim, ka valdes locekļa rīcība nesatur ļaunprātīgu tiesību aizskārumu nav tiesiskas nozīmes, jo viņš ir atbildīgs par katru, tostarp vieglu neuzmanību (*sk. A.Strupišs. Komerclikuma komentāri. III. B daļa. Komersanti. XI sadaļa. Kapitālsabiedrības (134.-184.panti), SIA „A.Strupiša juridiskais birojs" 2003, 143.-152.lpp.)*.

Līdz ar to secināms, ka atbildība neiestājas vienīgi tad, ja valdes (padomes) loceklis pierāda, ka attiecīgajā situācijā ir rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks, respektīvi – nav pielaidis pat vieglu neuzmanību.

Komerclikuma 169.pantā lietotie jēdzieni „kā krietns un rūpīgs saimnieks" ir atklāti (nenoteikti juridiskie) jēdzieni jeb ģenerālklauzulas, kuru satura konkretizācija atstāta tiesību piemērotāja ziņā. Tiesību normas atvērtība ļauj meklēt individuālas lietas taisnīgāko risinājumu.

Tādējādi situācijā, kad piemērojami šādi jēdzieni, tiesas uzdevums ir piepildīt tos ar juridiski nozīmīgu saturu, spriedumā atspoguļojot izdarīto secinājumu pamatojumu. Citiem vārdiem, tiesai jāargumentē, kādi tiesību palīgavoti (ārpus tiesību normām esoši avoti, piemēram, morāle, sociālās vērtības, lietu dabiskā kārtība u.tml.) ņemti vērā, konkretizējot normā ietvertā jēdziena saturu, un jāatklāj, kā tas ietekmējis nodibināto strīda apstākļu juridisko kvalifikāciju (*sk. Senāta 2014.gada 21.februāra spriedumu lietā Nr.SKC-32*)

[11] Tā kā Civillietu tiesu palāta, atzīstot par pilnībā pietiekamu un pareizu pirmās instances tiesas sprieduma pamatojumu, tam Civilprocesa likuma 432.panta piektajā daļā paredzētajā kārtībā pievienojusies, Augstākās tiesas Civillietu departaments turpmāk analizēs minētā sprieduma motivāciju.

[11.1] No šā sprieduma motīvu daļas redzams, ka tiesas secinājums par zaudējumu atlīdzināšanas prasījuma pamatotību izdarīts balstoties uz vispusīgu strīda faktisko apstākļu pārbaudi un pierādījumu izvērtējumu to kopumā. Proti, tiesa konstatējusi, ka /Persona A/, būdama /SIA Nosaukums A/ valdes priekšsēdētāja, bez attaisnojoša iemesla, bet vienīgi savu subjektīvo apsvērumu dēļ atteikusies parakstīt sabiedrībai piederošā nekustamā īpašuma atsavināšanas līgumu, kura izpilde pielīgtajā termiņā bija pastiprināta ar noslēgto rokas naudas līgumu, kas savukārt izraisīja nelabvēlīgas sekas – ar šķīrējtiesas spriedumu /SIA Nosaukums A/ noteiktu pienākumu samaksāt rokas naudas devējam /Persona F/ 300 000 EUR jeb rokas naudu divkāršā apmērā. Tādējādi tiesa atzinusi, ka lietas iztiesāšanas gaitā apstiprinājumu guvuši visi iepriekš minētie atbildētājas kā komercsabiedrības valdes priekšsēdētājas civiltiesiskās atbildības priekšnoteikumi. Tāpat spriedumā analizēti atbildētājas pret prasību izvirzītie iebildumi un norādīti argumenti, kas kalpojuši par pamatu to noraidīšanai (attiecīgu pierādījumu trūkums), vienlaikus atspoguļojot, kādēļ /Persona A/ bezdarbība konkrētajos apstākļos kvalificēta kā neatbilstoša krietna un rūpīga saimnieka (ar ko vispārpieņemtā nozīmē saprot tādu, kas labi un apzinīgi veic savu darbu, izpilda savus pienākumus, ir kārtīgs, precīzs, kam ir apzinīga attieksme pret darbu, pienākumiem) mērauklai.

To ievērojot, secināms, ka tiesa, pretēji kasācijas sūdzībā apgalvotajam, ir pietiekami iedziļinājusies strīda tiesisko attiecību rakstura noteikšanā un nodibinātajiem apstākļiem devusi pareizu juridisko novērtējumu. Tādējādi kā nepamatotus Augstākās tiesas Civillietu departaments noraida atbildētājas pārstāvja argumentus, kuros apstrīdēta sprieduma atbilstība Civilprocesa likuma 190.panta otrās daļas prasībām.

[11.2] Maldīgs, Augstākās tiesas Civillietu departamenta ieskatā, ir kasācijas sūdzības iesniedzēja pieņēmums, ka uz izskatāmajā lietā konstatētajiem apstākļiem, tiesai vajadzēja attiecināt Civillikuma 1776.panta normas (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2009.gada 1.jūlijam), ar kurām saskaņā cietušais nevar prasīt atlīdzību, ja viņš pats varējis zaudējumus novērst, ievērojot pienācīgu rūpību (1646.pants). Izņēmums no šā noteikuma pielaižams tikai ļaunprātīga tiesību aizskāruma gadījumā.

Kā atzīts tiesību doktrīnā, cietušajam vēl pirms zaudējums radies, ar tādu rūpību un čaklību, (..). ir jācenšas novērst vai vismaz mazināt zaudējumus. Pretējā gadījumā viņš var zaudēt tiesības uz zaudējumu atlīdzību, ja vien otra puse nav pieļāvusi ļaunprātīgu tiesību aizskārumu (*sk. Civillikuma komentāri. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā.- Rīga, Mans Īpašums., 1998, 271.lpp.*).

Tas nozīmē, ka cietušā pienākums ir saprātīgi izvērtēt izveidojušos situāciju un rīkoties tā, lai pēc iespējas novērstu vai mazinātu zaudējumus.

Augstākās tiesas Civillietu departaments atzīst, ka tiesai izskatāmajā lietā nebija nekāda pamata minētā panta piemērošanai šādu motīvu dēļ.

Pirmkārt, Civillikuma 1776.panta tiesisko sastāvu veidojošie apstākļi netika konstatēti, gluži otrādi, iztiesāšanas gaitā noskaidrots, ka /SIA Nosaukums A/ nodarīto zaudējumu rašanās cēlonis bija atbildētājas prettiesiskā bezdarbība, kas izpaudās nekustamā īpašuma pirkuma līguma noslēgšanas bloķēšanā, nerēķinoties ar Civillikuma 1730.pantā (un arī rokas naudas līgumā) paredzētajām nelabvēlīgajām sekām, nevis pret /SIA Nosaukums A/ šķīrējtiesā pieteiktā prasījuma atzīšana un sprieduma labprātīga izpilde, tādējādi, kā pareizi secinājusi tiesa, izvairoties no papildu izdevumiem. Otrkārt, valdes (padomes) locekļi no atbildības sabiedrības priekšā tiek atbrīvoti vienīgi tad, ja spēj pierādīt, ka ir rīkojušies kā krietni un rūpīgi saimnieki, kas nozīmē, ka tie savā rīcībā nav pieļāvuši pat vieglu neuzmanību (*sk. šā sprieduma 10.punktu*). Treškārt, valdes loceklim, lai pieņemtu adekvātu lēmumu, ir pienākums noskaidrot visu nepieciešamo informāciju un izvērtēt sabiedrības iespējamos riskus, taču atbildētāja, kā konstatējusi tiesa, nav iesniegusi pierādījumus, kas apliecinātu nekustamā īpašuma atsavināšanas līguma neatbilstību sabiedrības interesēm. Ceturtkārt, nav iemesla uzskatīt, ka /SIA Nosaukums A/ prokūrists /Persona D/, noslēgdams rokas naudas līgumu, pārkāpis savas kompetences ietvarus vai rīkojies ļaunā nolūkā, jo šādi atbildētājas iebildumi izteikti apgalvojuma formā.

Tādējādi pamatots ir tiesas secinājums, ka situācijā, kad /Persona A/ nav pierādījusi darbošanos /SIA Nosaukums A/ interesēs, iestājas viņas mantiskā atbildība par sabiedrībai nodarītajiem zaudējumiem. Šajā gadījumā atbildētājas atsaukšanās uz cietušā nolaidību nepelna ievērību un viņai jāatlīdzina zaudējumi pilnā apmērā.

[11.3] Augstākās tiesas Civillietu departaments nepiekrīt kasācijas sūdzības iesniedzēja viedoklim, ka tiesa nepareizi iztulkojusi Komerclikuma 173.panta pirmajā daļā ietverto normu – dalībnieku sapulce var atbrīvot valdes vai padomes locekli no atbildības vai pieņemt lēmumu par izlīguma slēgšanu tikai par viņu faktiski veiktu konkrētu dalībnieku sapulcē atklātu rīcību, kuras rezultātā sabiedrībai nodarīts zaudējums.

Kā, izskaidrojot minētās normas saturu, atzīts tiesību doktrīnā, lai varētu pieņemt lēmumu par atbrīvošanu no atbildības (..), obligāti jāiestājas visiem šādiem apstākļiem vienlaikus : 1) jautājuma izskatīšanas un lēmuma pieņemšanas brīdī vainīgās personas rīcība ir faktiski veikta (..), 2) (..) sabiedrībai zaudējums ir jau nodarīts, tātad ir zināms gan zaudējuma fakts, gan arī zaudējuma apmērs (..), 3) vainīgā subjekta zaudējumu nesusī rīcība ir atklāta sapulcē, kurā tiek izskatīts jautājums par atbrīvošanu no atbildības vai izlīguma slēgšanu (*sk. A.Strupišs. Komerclikuma komentāri. III. B daļa. Komersanti. XI sadaļa. Kapitālsabiedrības (134.-184.panti), SIA „A.Strupiša juridiskais birojs" 2003, 172.lpp.).*

Ja /SIA Nosaukums A/ dalībnieku sapulce, kurā pieņemts lēmums par /Persona A/ atbrīvošanu no atbildības, notika 2006.gada 3.novembrī, t.i., mēnesi pirms šķīrējtiesā ierosinātā strīda galīgā noregulējuma – zaudējumu konkrētā apmērā piedziņas no /SIA Nosaukums A/ ar spriedumu, tad pamatots ir tiesas secinājums, ka minētais dalībnieku sapulces lēmums nav attiecināms uz vēlāk sabiedrībai radušamies zaudējumiem. Lai gan zaudējumus nesusī atbildētājas rīcība - atteikums parakstīt nekustamā īpašuma atsavināšanas līgumu dalībnieku sapulces lēmuma pieņemšanas brīdī bija jau veikta, tomēr nav iemesla runāt par sabiedrībai nodarītiem zaudējumiem un to apmēru. Turklāt, kā redzams no dalībnieku sapulces protokola, iepriekš norādītā atbildētājas rīcība un tās iespējamās sekas, nav bijušas apspriešanas un izvērtēšanas priekšmets.

Ņemot vērā minēto, kasācijas sūdzībā uzsvērtajam apstāklim, ka /SIA Nosaukums A/ otra dalībniece /Persona C/ zināja par šķīrējtiesā uzsākto procesu, nav juridiskas nozīmes. Atbalstot kasācijas sūdzības iesniedzēja piedāvāto Komerclikuma 173.panta pirmās daļas iztulkojumu, nāktos atzīt, ka valdes loceklis var tikt atbrīvots no atbildības par nākotnē iespējamiem jeb priekšā stāvošiem zaudējumiem, kas tādējādi, Augstākās tiesas Civillietu departamenta ieskatā, būtu pretrunā ar šīs tiesību normas jēgu un mērķi.

[12] Iepriekš izklāstīto argumentu kopums ļauj secināt, ka /Persona A/ pārstāvja kasācijas sūdzības apmierināšanai nav pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Augstākās tiesas Civillietu departaments

n o s p r i e d a

Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2012.gada 1.marta spriedumu atstāt negrozītu, bet /Persona A/ pārstāvja kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese M.Zāģere

Tiesnese I.Garda

Tiesnesis N.Salenieks